

За даними, наданими в першому національному бізнес-форумі Industry4Ukraine, вклад малого і середнього бізнесу становить 55 % ВВП. У той же час, було зауважено, що кількість підприємств в Україні значно вища, ніж в Європі, але їхня ефективність при цьому менша майже у 10 разів.

Таким чином, у роботі було коротко розглянуто заходи державного регулювання підприємництва, здійснені Україною на початку свого існування. Аналіз нормативно-правової бази щодо регулювання підприємницької діяльності свідчить, що існуюча законодавча база не задовольняє сучасні умови, значною мірою гальмує розвиток підприємництва.

Перелік посилань:

1. Положення про Державний комітет України з питань розвитку підприємництва : затв. Указом Президента України від 30 жовт. 1997 р. № 1206/97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1206/97#Text> (дата звернення: 30.04.2021).

2. The Millenium: Small Business and Enterpreneurship in the 21-st Century. Washington, 1995.

3. U.S. Small Business Administration : web-site. URL: <http://www.sba.gov/> (Last accessed: 30.04.2021).

РОЯЛТІ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

***Ковальова Т.В.**, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

***Бурденко І.М.**, канд. екон. наук, доцент
Сумський державний університет*

Ринок роялті, який необхідно сформувавши в нашій країні, його прозорість, можливий тільки при досконалій нормативно-правовій базі. Саме законодавчі акти дають можливість розкрити певні рекомендації щодо функціону-

вання ринку роялті, встановити обов'язки чи надати права певним суб'єктам господарювання.

Роялті має пряме відношення до прав інтелектуальної власності, оскільки, він є платежем за користуванням цим правом. Права інтелектуальної власності закріплені низкою нормативно-законодавчих актів, серед яких: Конституція України, Цивільний кодекс (четверта книга), спеціальні закони про інтелектуальну власність та біля сотні відомчих нормативних актів.

Регламентація обліку роялті представлена нормативними документами, які стимулюють ринок інтелектуальної власності та полегшують роботу бухгалтерської служби. Законодавча база з обліку роялті представлена, перш за все, П(С)БО 15 «Дохід», який був прийнятий у 1999 році, у якому крім визначення поняття «роялті», передбачені умови визнання доходу, який виникає в результаті використання активів підприємства іншими сторонами, визнається у вигляді процентів, роялті та дивідендів, якщо: імовірно надходження економічних вигід, пов'язаних з такою операцією; дохід може бути достовірно оцінений. Такий дохід від роялті визнається за принципом нарахування згідно з економічним змістом відповідної угоди [1]. Крім П(С)БО 15, роялті згадується у таких обліково-нормативних документах, як Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]. Крім того, бухгалтерські служби вітчизняних підприємств можуть брати до уваги МСБО 18 «Дохід», однак, слід зазначити, що інформація щодо визнання роялті, викладена у цьому стандарті майже ідентична П(С)БО 15 «Дохід».

Підприємства, які виплачують роялті, повинні використовувати П(С)БО 16 «Витрати» [3]. Згідно з п. 7 П(С)БО 16 витрати визнаються витратами певного періоду

одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені. Тобто якщо роялті прямо пов'язано з виготовленням продукції, сума роялті включається до виробничої собівартості продукції. При продажу цієї продукції визнається дохід від продажу і, відповідно, витрати (в тому числі сума роялті), здійснені для отримання доходу. Витрати – в розмірі собівартості продукції. Роялті за користування відповідними правами, використане для адміністративних потреб, відображається у складі адміністративних витрат (рахунок 92), для витрат на збут – на рахунку 93 тощо [4].

Важливу роль в операціях з роялті відіграє Податковий кодекс. У цьому документі крім визначення «роялті», чітко вказано, що належить до роялті, а що ні: платежі за ліцензійними договорами є «роялті», а платежі за договорами про передачу прав інтелектуальної власності «роялті» не вважаються [5].

З набуттям чинності Податкового кодексу України режим оподаткування роялті зазнав певних змін, зокрема дещо змінилось власне визначення роялті. Водночас платежі роялті у грошовій формі не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість та не є базою для нарахування єдиного соціального внеску. Ураховуючи те, що для багатьох підприємств України виплати роялті сягають значних сум, ціна помилки у питаннях віднесення чи не віднесення відповідних сум до роялті стає досить високою. Адже в разі, якщо податкові органи визнають, що платіж роялті між юридичними особами насправді не є роялті, то отримувачу такого платежу (якщо він є платником ПДВ) нараховують ПДВ та штрафні санкції. Навпаки, якщо буде визнано, що платіж, з якого було сплачено ПДВ, все-таки є роялті, то податковий орган вважатиме, що платник роялті не-

обґрунтовано відніс до податкового кредиту ПДВ з такого платежу, що також спричиняє нарахування ПДВ та штрафні санкції. У разі визнання виплати за ліцензійним договором на користь фізичної особи не роялті – на такий платіж буде нараховано ЄСВ [6].

Важливим для бухгалтера є також розмір роялті. При цьому йому слід звертатись до низки нормативних актів, це пов'язано із значною кількістю об'єктів інтелектуальної власності. Мінімальні розміри роялті затверджено: за використання авторських і суміжних прав (порядок і умови їх виплати встановлено постановою № 71) [7]; автору за створення сорту рослин, що виплачується роботодавцем у випадку, передбаченому п. 3 ст. 17 Закону «Про охорону прав на сорти рослин» [8]; авторам технологій і особам, які здійснюють їх трансфер (постанова № 520). Для інших об'єктів інтелектуальної власності мінімальний розмір роялті нормативно не встановлюється. У кожному конкретному випадку сторони погоджують розмір у договорі [4].

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що хоча законодавча база щодо роялті хоча і сформована, але не є сталою, вона змінюється, оскільки це вимагається реаліями сьогодення. Міністерство економіки України говорить про прозорість ринку роялті, а це означає подальші зміни у законодавстві.

Перелік посилань:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затв. наказом М-ва фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 26.10.2020).

2. Зимовець В., Зубик С. Роялті на вашу голову. URL: <https://dtkt.com.ua/debet/ukr/2001/43/43pr15.html> (дата звернення 21.10.2020).

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 18.10.2020).

4. Золотухін О. Бухгалтерський та податковий облік за ліцензійними договорами (роялті). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/3517>. (дата звернення: 23.09.2020).

5. Остапчук В. Оподаткування роялті: відповіді на питання. URL: [https://synergy.ua/ru/opodatkuvannya-royalti-vidpovidi-na-pytannya-ru/#:~:text=%D0%9F%D0%9A%D0%A3%20\(%D0%9F%D0%BE%D0%B4](https://synergy.ua/ru/opodatkuvannya-royalti-vidpovidi-na-pytannya-ru/#:~:text=%D0%9F%D0%9A%D0%A3%20(%D0%9F%D0%BE%D0%B4) (дата звернення: 19.10.2020).

6. Остапчук В. Роялті чи не роялті: ось в чому питання?! URL: <https://synergy.ua/ru/royalti-chy-ne-royalti-os-v-chomu-pytannya-ru/> (дата звернення: 07.10.2020).

7. Про затвердження розміру, порядку та умов виплати винагороди (роялті) за комерційне використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконаць : постанова Кабінету міністрів від 18 січ 2003 р. № 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-2003-p#Text>. (дата звернення: 11.11.2020).

8. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квіт. 1993 р. № 3116-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text> (дата звернення: 29.11.2020).

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF ENTREPRENEURSHIP AND ITS DISADVANTAGES

*Lubenska A.V., student
Scientific adviser: Boldovska K.P., Cand. Sc. (Economics),
Associate Professor
Kharkiv National Automobile and Highway University*

For the effective development of competitive entrepreneurship, which will be able to achieve the goals, it is necessary to have a holistic, clear and understandable legal basis.

A set of laws, regulations and guidance documents that determine the procedure for establishing enterprises, registration of individuals – entrepreneurs, their legal and organizational forms, the organization of production, providing it with the